

VALITUS ITÄ-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

Sähköposti: ita-suomi.hao@oikeus.fi

Asia: Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaihekaava (energia ja maisemat)

Valittaja: [REDACTED]

Vastapuoli: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Päätös, josta valitetaan: Pohjois-Karjalan maakuntavaltuuston päätös 9.6.2025 (§ 8)

Asia, johon valitus kohdistuu: Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaihekaava (energia ja maisemat)

Vaadittu muutos:

Päätös kyseisen maakuntakaavan hyväksymisestä on kumottava lainvastaisena.

Pyydän hallinto-oikeutta kieltämään kaavan täytäntöönpanon valituksen käsittelyn ajaksi.

VALITUSOIKEUS

Valittaja on maaomistaja kaava-alueella [REDACTED]

Päätöksen olen saanut tiedoksi maakuntaliiton kirjaamon lähettämällä sähköpostilla 16.6.2025 (**Liite 9**)

PERUSTELUT

1. Ekologinen verkosto ja luonnon monimuotoisuus (AKL 28 §)

Kaavassa esitetty laajamittainen ja erämaisille alueille keskitetty tuulivoimarakentaminen johtaa luonnonympäristön merkittävään pirstoutumiseen. Tämä aiheuttaa häiriöitä lajistolle ja myös lajien elinympäristöjen laadun heikkenemistä, mikä uhkaa mm. luonnon monimuotoisuutta.

Maakuntakaavan hyväksyminen on tapahtunut ilman riittäviä selvityksiä ekologisten yhteyksien, luontoarvojen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Merkittävin puute on, ettei ekologisia yhteyksiä ole edes selvitetty, vaikka kyseessä on ainoa kaavataso,

jolla on mahdollista tarkastella kokonaisvaltaisesti sekä maakunnan alueen että myös maakuntien rajat ylittäviä ekologistia yhteyksiä. Näin ollen myöskään kaavan vaikutuksia niihin ei ole voitu riittävällä tavalla arvioida. Erityisesti Juuan alueelle osoitetut tuulivoimavarausalueet uhkaavat vakavasti Helmi-ohjelman mukaisia suojelukohteita sekä luonnon monimuotoisuuden ydinkeskittymiä. Tämä rikkoo alueidenkäyttölain 28 §:n sisältövaatimuksia. Ekologisilla yhteyksillä ja ekologisella verkostolla kokonaisuutena on erityisen keskeinen merkitys lajiston suojelussa mm. lajiston kulkuyhteyksien osalta. Ekologinen verkosto on myös keskeisimpiä tekijöitä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Suojelualueverkosto kokonaisuutena ja sen toiminnallisuus tulee siten ottaa vakavasti huomioon näin mittavassa uuden maankäytön suunnittelussa. Huomion arvioista on se, että tuulivoimahankkeet sijoittuvat alueille, joilla esiintyy erämaista elinympäristöä vaativaa lajistoa. Tällaisen elinympäristön mittava pirstoutuminen sekä vähentyminen kaavan mukaisella rakentamisella voi vaikuttaa merkittävästi kyseessä olevan lajiston esiintymiseen, mitä kaavassa ei ole tarkasteltu.

Esimerkiksi Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavoissa ekologiset yhteydet on selvitetty ja huomioitu. Pohjois-Karjalan ELY-keskus on lausunnossaan korostanut viheryhteyksien säilyttämisen merkitystä ja todennut, että tarkastelu tulisi ulottaa naapurimaakuntiin. Nyt tämä ei ole toteutunut.

2. Vaikutusten arviointi ja lain edellytykset (AKL 9 §, MRA 1 §)

Maakuntakaavassa ei ole arvioitu riittävästi merkittäviä ympäristövaikutuksia, kuten tuulivoimarakentamisen melu-, välke-, sähkönsiirto- ja virkistysvaikutuksia. Energiasiiroverkkojen vaikutusten arviointi on hyvin yleisluonteista ja yhteisvaikutusten arviointia ei ole tehty juuri ollenkaan. Kaavassa on osoitettu yhteystarpeita mittaville maakunnan sisäisille sähkönsiirtolinjoille, jotka jatkuvat myös ympäröivien maakuntien puolelle. Hankkeilla on kokonaisuutena merkittäviä ympäristövaikutuksia mm. luonnolle ja ihmisille. Kaavaselostuksen vaikutustarkastelut painottuvat taloudellisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin, jättäen ekologist vaikutukset hyvin pintapuoliselle käsittelylle. Tämä on vastoin AKL 9 § ja MRA 1 § määräyksiä vaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista.

Pohjois-Karjalan ELY-keskuskin on huomauttanut lausunnossaan nimenomaisesti, että vaikutusarviointi on joiltain osin "ohut" ja tärkeät vaikutukset on **ohitettu varsin kevyesti** kaavamateriaalissa (**liite 6**) ja tieto vaikutuksista kaavaselostuksessa (luku 6) on hyvin yleispiirteistä ja kohdentumatonta. ELY-keskus onkin lausunnossaan todennut, että tällaisena vaikutusten arviointi ei täytä ohjaavan lainsäädännön vaatimuksia selvitysten ja arvioitavien vaikutusten osalta.

3. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) laiminlyönti (AKL 24 §)

Maakuntakaavan valmistelussa ei ole riittävästi edistetty VAT-tavoitteiden toteutumista. Kaavaselostuksen tarkastelu VAT:ien toteutumisesta on pintapuolinen. Erityisesti seuraavat tavoitteet jäävät toteutumatta tai niiden toteutumista ei ole arvioitu asianmukaisesti:

- Terveellinen ja turvallinen elinympäristö: Tuulivoiman melu-, välke- ja virkistysvaikutuksia ei ole riittävästi selvitetty.

- Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö: Luontoarvojen pirstoutuminen, Natura-alueiden läheisyys ja suojeluohjelmien huomioimatta jättäminen. Elinvoimaiseen luontoon sisältyy kokonaisuutena myös luonnonsuojelualueverkosto, jossa keskeisenä tekijänä ovat ekologiset yhteydet, jotka yhdistävät erillisiä suojelualueita ja takaavat siten luonnonsuojelualueverkoston toiminnallisuuden.

- Uusiutumiskykyinen energiahuolto: Energiaratkaisut painottuvat uusiutuvaan energiaan, mutta kestävän sijoittamisen ja yhteisvaikutusten arviointi on puutteellista.

Kaava ei sisällä riittäviä selvityksiä luonnonarvoista eikä ota huomioon arvioinnin tuloksia päätöksenteossa. Esimerkiksi Tynnöri-Karsikkovaaran aluevarauksen vaikutusarvioinnissa todetaan, että "luontoarvot voivat vaikuttaa merkittävästi heikentäen toteutumisedellytyksiä", mutta tästä huolimatta alue on mukana hyväksytyssä kaavassa.

Kaavoituksessa on ollut kiire, mikä on vaikuttanut kaavan laatuun. Pohjois-Karjalan ELY-keskus onkin lausunnossaan todennut, että lisäaika kaavan valmistelulle esimerkiksi vuoden loppuun tuottaisi tuloksena harkitumman, perustellumman ja paremmin kaavan ohjaustavoitteita vastaavan lopputuloksen.

4. Maisema ja kulttuuriympäristö

Kaavassa on huomioitu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, mutta tuulivoima- ja aurinkovoima-alueiden sijoittamisessa ei ole riittävästi arvioitu niiden yhteisvaikutuksia maisemaan. Kulttuuriympäristön säilyminen vaarantuu, kun vaikutuksia ei ole tarkasteltu kokonaisharkinnan näkökulmasta. Myös ELY-keskus on kiinnittänyt huomiota tähän puutteeseen.

5. Puutteelliset selvitykset ja oikeuskäytännöt

Vaikutustenarviointi on lain edellyttämään nähden riittämätön. Esimerkiksi ELY-keskus on todennut lausunnossaan, ettei vaikutusarviointi ole kattava eikä monilta osin lainmukainen. Aiemmat oikeustapaukset, kuten Pohjois-Karjalan 1. vaihekaavan turvetuotantoalueiden kumoaminen (Itä-Suomen hallinto-oikeus 2023, **liite 8**)), osoittavat, että puutteelliset selvitykset johtavat kaavan lainvastaisuuteen. Korkein hallinto-oikeus on myös toistuvasti korostanut, että vaikutusten selvittämisen puutteet voivat tehdä kaavasta lainvastaisen.

6. Vertailu muihin maakuntiin

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavoissa tuulivoimarakentamista on suunniteltu huomattavasti kattavampien selvitysten pohjalta. Esimerkiksi Kainuussa on tehty erilliset luonto-, hiljaisuus- ja matkailuarvoselvitykset (**liite 7**). Pohjois-Pohjanmaalla taas ympäristöministeriö karsi useita tuulivoima-alueita vahvistusvaiheessa juuri

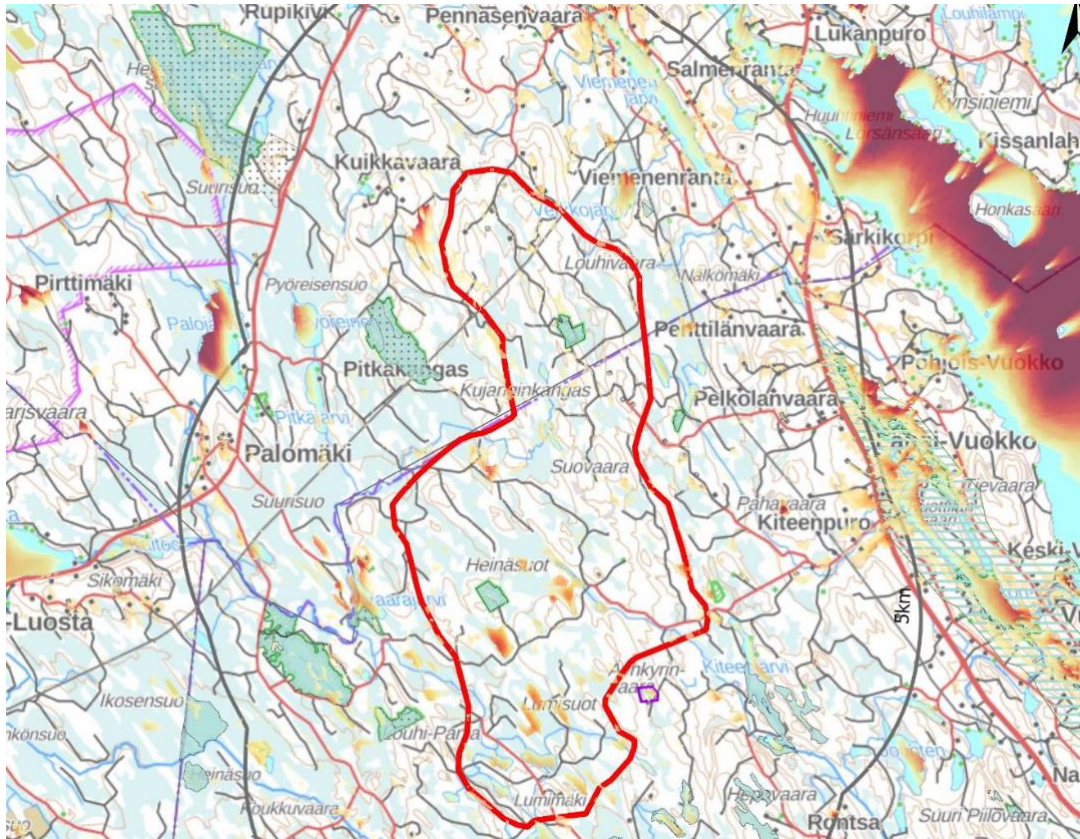
luonnonarvojen riittämättömän huomioon ottamisen vuoksi. Pohjois-Karjalan kaavassa vastaavat riskit on sivuutettu.

Esimerkki kaavassa osoitetusta potentiaalisen tuulivoimatuotannon alueesta

Tynnörivaara–Karsikkovaara-alue (Juuka/Nurmes) havainnollistaa esimerkkinä selvästi kaavan puutteellisuuksia selvityksissä ja vaikutusten arvioinnissa. Tämä alue osoittaa, ettei kaavassa ole huomioitu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita eikä alueidenkäyttölain velvoitteita. Näin ollen hyväksytty kaava on kumottava lainvastaisena.

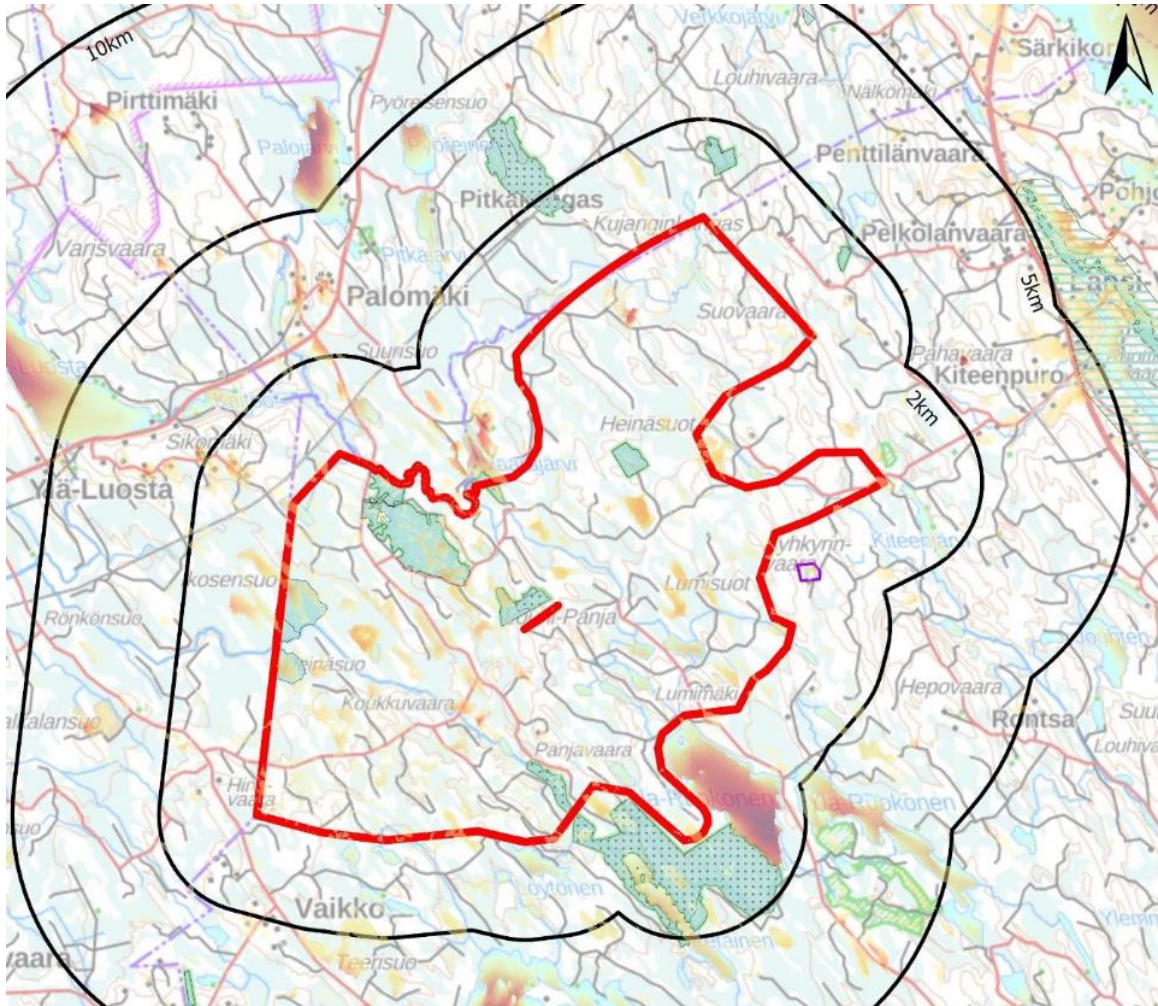
Kaavaselostuksen mukaan luonnosvaiheen jälkeen alueita on karsittu ja rajouksia tarkistettu useissa kohdin, tarkoituksena vähentää haitallisten vaikutusten riskejä. Rajouksia on erityisesti muutettu Natura-vaikutusten ja Kolin maisemanäkymien perusteella, mutta myös melun, välkkeen ja pohjavesien huomioimiseksi. Tynnörivaara–Karsikkovaara-alueella rajaus on kuitenkin luonnosvaiheesta poiketen laajennettu merkittävästi Nurmeksen puolelle. Tämän seurauksena vaikutukset esimerkiksi asutukseen ja loma-asutukseen sekä myös ekologiset ja lajistovaikutukset ovat selvästi lisääntyneet verrattuna luonnosvaiheen tilanteeseen. Laajennetun alueen osalta selvityksiä ei ole tehty ollenkaan, mistä johtuen riittävän ja luotettavan vaikutusten arvioinnin laatiminen ei edes ole mahdollista.

Hyväksytyn kaavan rajauksen mukaan alue ulottuu Juuan ja Nurmeksen rajan pohjoispuolelle lisäten merkittävästi laajuutta (kartassa sininen alue Penttilänvaaralta Suurisuolle). Laajennetun rajauksen sisälle jää nyt asutusta, mikä on nähtävissä alla olevasta karttakuvasta.

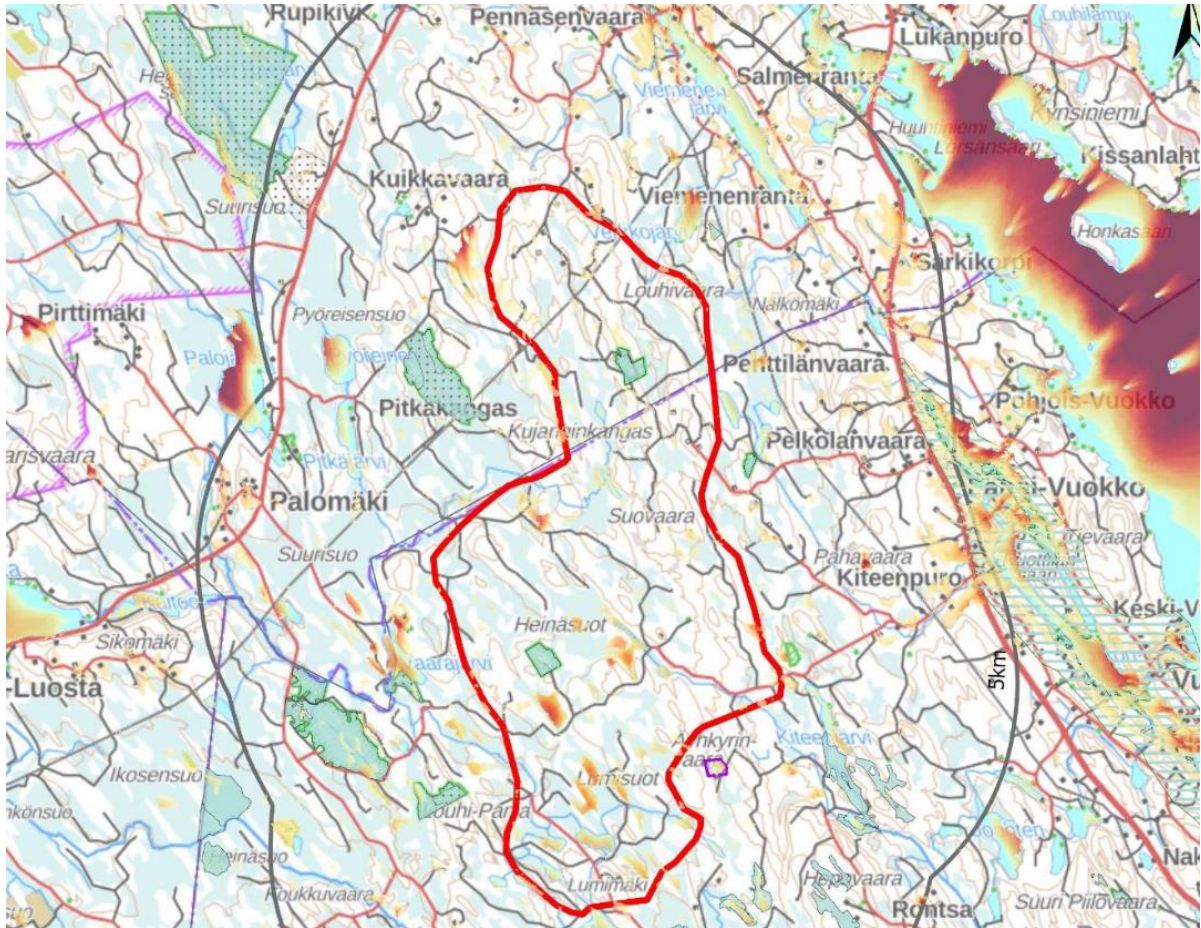

Kohdekortissa (liite 5) todetaan, että aluetta on rajattu suppeammaksi kuin luonnosvaiheessa, ja että aiemman laajemman alueen meluarviointi on yhä riittävä, koska vaikutusalue ei tuolloin ulottunut melualueelle. On kuitenkin tärkeää huomata, että aiempi yhtenäinen alue on hyväksytyssä kaavassa jaettu kahteen osaan, joiden välinen etäisyys on vain alle 2 km. Tämä jako on enemmän tekninen kuin todellinen, eikä poista sitä tosiasiaa, että vaikutusalue on edelleen lähes yhtä laaja. Yhteisvaikutusten arviointia ei ole tehty, vaikka se olisi ollut olennaista.

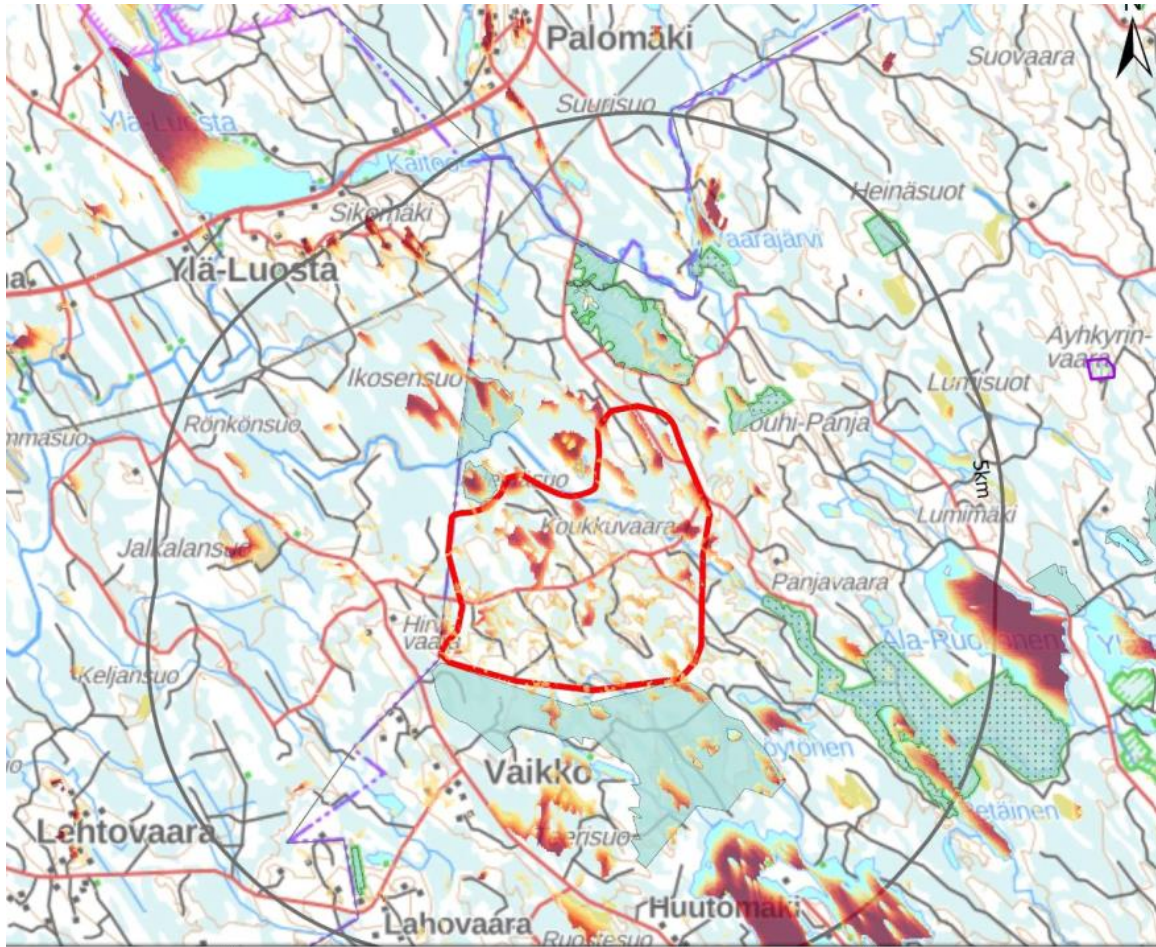
Seuraavissa kuvissa on esitetty luonnosvaiheen yhtenäinen alue (sisältäen Koukkuvaaran ja Tynnörivaara–Karsikkovaaran) sekä hyväksytyn kaavan mukaiset erilliset rajaukset.

Luonnosvaiheen yhtenäinen raja

Tynnörivaara-Karsikkovaaran aluerajaus hyväksytyssä kaavassa

Koukkuvaara-alueeksi nimetty raja us erilliseksi lohkaistuna luonnosvaiheen yhtenäisestä rajauksesta

Kohdekortin melumallinnus perustuu luonnosvaiheen rajaukseen. Kortin mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa vaikutukset arvioidaan vasta senhetkisten voimatyppien ja -korkeuksien perusteella. Näin ollen ehdotusvaiheessa ei ole nähty tarpeelliseksi tehdä uutta melumallinnusta. Kuitenkin ehdotusvaiheen raja us ulottuu nyt jopa asutuksen päälle, joten aiempi mallinnus ei ole enää riittävä. Melu- ja välkevaikutukset kohdistuvat nyt alueille, jotka olivat aiemmin vaikutusten ulkopuolella. Näin ollen uusi mallinnus olisi ollut välttämätön.

Vaikka vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu kielteisiä vaikutuksia, niitä ei ole pyritty lieventämään esimerkiksi aluetta supistamalla, vaan sitä vastoin laajennettu. Tämä osoittaa, että haittavaikutuksia ei ole otettu vakavasti.

Alueen arvioinnin yhteen vetona (Menetelmäseloste 28.10.2024, liite 4) todetaan alueen aiheuttavan selvästi havaittavan, pysyvän ja kielteisen muutoksen luonto- ja kulttuuriympäristöön sekä ihmisten arkeen. Alueella tai sen läheisyydessä on seitsemän Natura- tai muuta suojelualuetta, kolme arvokasta pienvesikohdetta, harjualue sekä

havaintoja liito-oravasta, sääksestä ja susista. Melu- ja välkevaikutukset voivat kohdistua myös lähialueen suojelukohteisiin.

Vaikka alue on muodollisesti jaettu kahteen osaan, vaikutukset eivät ole vähentyneet vaan jopa lisääntyneet. Asutuksen ja luontoarvojen huomiointi on jäänyt puutteelliseksi, eikä kaavassa siten ole edellytyksiä osoittaa aluetta suunniteltuun käyttöön ilman lisäselvityksiä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että alue on erämainen ja siten tärkeä erämaista elinympäristöä vaativille lajeille. Alue sijaitsee myös Pielisen länsipuolella kulkevalla vaarajaksolla, joka ulottuu yhtenäisenä Kolilta Kainuun maakunnan alueelle aina Vuokatin vaaroille saakka. Vaarajakso muodostaakin jo sijaintinsakin puolesta tarkasteltuna luontaisen ekologisen yhteyden näiden merkittävien luonto- ja maisemakokonaisuuksien välille, mitä kaavassa ei ole mitenkään huomioitu ja edes selvitetty.

Alueen muodollinen jakaminen kahteen ei poista sitä tosiasiaa, että vaikutukset muodostavat käytännössä edelleen yhden laajan kokonaisuuden. Siksi yhteisvaikutuksia olisi ollut välttämätöntä perusteellisesti arvioida osana kaavaprosessia ja ottaa siinä samalla huomioon myös ekologiset yhteydet.

Perustelu kaavan täytäntöönpanon kieltämiselle

Kaavan mukainen rakentaminen tulisi heikentämään ja hävittämään merkittäviä luontoarvoja, joita ei ole riittävästi selvitetty ja vaikutuksia arvioitu. Rakentamisella tulisi olemaan myös haitallisia vaikutuksia asutukselle. Katson, että kaavan toteuttaminen on mahdollista vasta sitten, kun se on saanut lainvoiman hallinto-oikeuden päätöksen myötä, jotta peruuttamattomia vahinkoja ei pääse syntymään.

YHTEENVETO

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2. vaihekaava ei täytä alueidenkäyttölain 28 §:n eikä 24 §:n sisältövaatimuksia. Vaikutustenarviointi on puutteellinen, valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ei ole huomioitu asianmukaisesti, ja luonnon monimuotoisuuden sekä maisema-arvojen vaaliminen on riittämätöntä. Kaavassa olisi tullut paremmin ja yksityiskohtaisemmin selvittää aluekohtaisesti merkittävät luontoarvot ja ottaa ne kaavaratkaisussa huomioon. Edes todettuja luontoarvoja ei tehtyjen vaikutusten arviointien perusteella ole otettu huomioon. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että Juuan luoteisosan tuulivoimakeskittymä peittää käytännössä laajimman yhtenäisen ja erämaista ympäristöä elinalueekseen tarvitsevan lajiston kannalta arvokkaimman alueen. Kaavan mukainen rakentaminen tulisi hävittämään samalla Pielisen länsipuolen pohjois-etäsuuntaisen luontaisen ihmistoiminnasta vapaan ekologisen yhteyden siinäkin tapauksessa, vaikka tuon alueen tuulivoimapuistovarauksista toteutuisi vain yksi. Erityisesti Tynnyrivaara-Karsikkovaaran ja Koukkuvaaran muodostama kokonaisuus olisi erittäin haitallinen ekologisen verkoston kannalta, sillä ekologinen yhteys ja yhtenäinen luontoalue tultaisiin menettämään

kokonaisuudessaan ja samalla erämaisen lajiston elinympäristöt. Tämän tuulivoimakeskittymän hankkeet yhdessä tulisivat vahvistamaan entisestään kielteisiä vaikutuksia. Hyväksytyssä kaavassa esimerkiksi tämän Juuan (ja Nurmeksen puolelle ulottuvan) luoteisosan keskittymän hankkeiden yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi ja luotettavasti. Kaava tulee kumota lainvastaisena ja palauttaa uudelleen valmisteltavaksi.

Nurmeksessa 15.7.2025

Liitteet:

Liite 1: Pöytäkirjaote

Liite 2: Kaavakartta

Liite 3: Kaavaselostus

Liite 4: Pohjois-Karjalan-potentiaalisten-tuulivoimala-alueiden-vaikutusten-tarkastelu

Liite 5: Maakunnallisesti-merkittävät-potentiaaliset-aurinkovoima-alueet-Pohjois-Karjalassa

Liite 6: Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen lausunto Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 2. vaiheen (energia ja maisemat) ehdotuksesta.pdf

Liite 7: Ekologiset yhteydet, luontomatkailu ja hiljaiset alueet Kainuun aluekehityksessä ja maakuntakaavoituksessa

Liite 8: Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätös 2075/2023

Liite 9: Sähköposti 16.6.2025, päätös tiedoksi